

húzódik, így ennek a tényezőnek nehéz megbecsülni az irányát és súlyát; a másik pedig, hogy a kormányzati családpolitikai kiadások emelése vagy elvonása milyen mértékben nyomja rá majd a bélyegét a termékenységre. Véleményem szerint félő, a gyermekvállalás elhalasztása – a családok nehezebb anyagi helyzete miatt – annyira kitolhatja a nők első gyermekvállalásának idejét, hogy a következő években a már idősebb korban gyermekre várók esetén nem, vagy legfeljebb egy gyermek vállalására lesz lehetőségük. Ezzel egyidejűleg pedig a jelenlegi kétgyermekes családmoddell felválthatja az egygyermekes modellt.

Pári András,

a Központi Statisztikai Hivatal tanácsosa
E-mail: Andras.Pari@ksh.hu

Ptaszynska, B.:

Lengyelország külső államadósságának átalakulása

(Restrukturyzacja zadłużenia zagranicznego Polski.) – *Wiadomości Statystyczne*. 2011. No. 2. pp. 37–48.

A tanulmány célja Lengyelország külső adósságának vizsgálata 1995 és 2009 között, valamint a külső államadósságból származó problémák meghatározása. Minden ország számára komoly kihívás a külső államadósság, amely jelentős hatással van a gazdaság stabilitására és növekedésére. A Lengyel Nemzeti Bank adatai szerint Lengyelország tartozásai 2009-ben az előző évihez képest 10 százalékkal nőttek. Ez főként az árfolyamváltozásoknak köszönhető, de ettől függetlenül gazdasági veszélyforrást jelent.

Az 1970-es évek elejétől külföldi hitelek-ből finanszírozott gazdasági stratégiát vezettek be az országban, amellyel gyorsították a gaz-

dasági növekedést, ám az adósság visszafizetése egyre inkább drágult. Az 1971 és 1980 közötti időszakban 40 milliárd dollár értékben vett fel kölcsönt Lengyelország. 1980-ra nem fedezte többé az exportból származó jövedelem a kölcsön részleteit, az állam felfüggesztette a fizetést, amely az adósság rohamos növekedését idézte elő. Az 1990-es évekre a lengyel államadósság elérte a GDP 95 százalékát, amelyből 87 százalék az 1970-es évekből származott. 1993-ban az adósságot sikerült konszolidálni a Nemzetközi Valutaalap (International Monetary Fund – IMF) segítségével, valamint a Londonnal és Párizssal kötött egyezményekkel.

Lengyelország külső államadóssága a Lengyel Nemzeti Bank számításai szerint több mint 796 milliárd zloty volt 2009-ben, ami az 1995-ös szint ötszörösét teszi ki. 1995-ben a külső adósság 85 százalékát a kormányzati szektor és az önkormányzatok adták, míg 2009-ben már csak 23,3 százalékot; az adósság majdnem felét pedig a nemkormányzati szervezetek és a bankon kívüli pénzügyi szektor tartozásai alkották.

Az adósság döntő többségét kitevő értékpapírok nominális értéke euróban van meghatározva, így az euró erősödése mindig az államadósság zlotyban számított növekedéséhez vezet. Például 2001 és 2004 között zlotyban kifejezve csökkent az adósság az előző évekhez képest, ám átszámolva, euróban vagy dollárban növekedett. Az adósság kezelése költséges, csak a költségvetésből évente a kiadások 2 százalékát erre a célra kell fordítani, amely a GDP fél százaléka. Ez az összeg azonban változhat a zloty gyengülése esetén, illetve amikor nehézségekbe ütközik a kívánt mennyiségű kötvény értékesítése a nemzetközi pénzpiacon. Ez történt 2009-ben, amikor az erős euró 0,9 milliárd zlotyval növelte az adósságot. Akkor az állam devizaigénye 4,9 milliárd zloty volt, amelyet öt évre szóló, 5,94 szá-

zalék rentabilitású kötvények eladásával finanszíroztak, a 2008-as tíz évre szóló, 5,64 százalék rentabilitású értékpapírokkal szemben.

Az adósság fizetését nagyban befolyásolja az export értéke és a GDP növekedésének üteme. Kizárólag 2001 és 2004 között volt nagyobb a gazdaság bővülésének mértéke a külső adósság növekedéséhez viszonyítva. Az export az adóssághoz képest nőtt, de nem haladta meg azt.

Az adósság fizetésének lehetőségét a külső fizetési mérleg egyenlege határozza meg, törlesztése pozitív folyó fizetési mérleg, illetve pozitív tőkemérleg esetében lehetséges. Deficités fizetési mérleg az adósság emelkedésével párosul. A fizetési mérleg GDP-arányos egyenlege nagyon fontos jelzés az ország gazdasági helyzetéről, meghatározza a beáramló tőke mennyiségét. Öt százalék feletti deficit már veszélyes lehet a külföldi tőke megtartására.

Az 1990-es évektől kezdődően Lengyelország nemzetközi gazdasági kapcsolatainak erősödése tapasztalható. Az export az 1991-es 14,9 milliárdról 171,9 milliárd dollárra nőtt 2008-ra, ám az import is 15,5 milliárdról 210,5 milliárd dollárra emelkedett. Ennek következtében a külső adósság is növekedett, a külső fizetési mérleg hiánya elérte az 5,4 százalékot. A mérleg 1996 óta negatív, valamint háromszor lépte át az öt százalékos küszöböt: 1999-ben, 2000-ben és 2008-ban. A deficités fizetési mérleg tehát növeli az adósságot, továbbá egyre kisebb arányban finanszírozzák a hiányt közvetlen külföldi befektetések. A helyükbe rövid távú kölcsönök érkeznek magas rentabilitású és nagy hozamú értékpapírok eladásának formájában, amely növeli az adósság kockázatát. A nemzetközi fizetési mérleg hiányának 44 százalékát pótolta a befektetésekből származó tőkebeáramlás 2008-ban, míg egy évvel korábban még 90 százalékát. Amennyiben egy ország hitelessége megkérdőjeleződik, a befektetők megtagadhatják a további kölcsönök folyósítását. Ilyen esetekben a valuta gyengülni kezd, amely tovább

növeli az ország terheit. Ebből kifolyólag fontos, hogy az állam rendelkezzen devizatartalékkal, amelyből nehéz gazdasági körülmények között képes törleszteni a tartozásokat. Lengyelország nagy és egyre gyarapodó devizatartalékkal rendelkezik, amely kedvezően befolyásolja a befektetői bizalmat.

Devizában eladósodni mindig kockázatos. Változhat az árfolyam, a hitel törlesztésének feltétele, vagy nehézségekbe ütközhet a pénzügyi piacról való finanszírozás. A zloty jelentős erősödése volt megfigyelhető az euróhoz és a dollárhoz képest 2001 és 2008 között, ám 2009-ben gyengült a valuta, különösen a dollárhoz viszonyítva. A gyengülés miatt az adósság kezelése drágult.

Egy tartozás kockázatát nagyban befolyásolja a tartozás összege, illetve a visszafizetés határideje. Minél rövidebb időszakra szól a kölcsön, annál nagyobb kockázatot hordoz magában. 1995-ben a tartozás 93 százalékát hosszú távú kölcsönök alkották, míg 2008-ban már csak 73,3 százalékát. A rövid távú kölcsönök előretörése ellenére sem jelent a külső adósság fizetése jelentős kockázatot Lengyelország számára. A három legfontosabb hitelminősítő, a Standard&Poor's, a Moody's és a Fitch egyaránt „A” besorolást adott az országnak, amely aránylag biztonságos hitelezői környezetet jelent számára.

Lengyelország külső adóssága nominálisan és GDP-arányosan is növekszik, a legtöbb adósságot a nemkormányzati szektor és a bankon kívüli pénzügyi szektor halmozta fel, amely eléri a 125 milliárd dollárt. A kormányzat és az önkormányzatok 88 milliárd dollár értékben adósodtak el a külfölddel szemben. A növekvő adósság okozta kockázat azonban még mindig aránylag alacsony.

Gyódi Kristóf,

a Varsói Egyetem Közgazdaságtudományi Karának
hallgatója

E-mail: kgyodi@me.com

Schnorr-Bäcker, S.:

A területi statisztika fejlesztésének irányai Németországban

(Aktuelle Entwicklungen auf dem Gebiet der Regionalstatistik. Tagung des Fachausschusses Regionalstatistik am 29. und 30. Juni 2010.) – *Wirtschaft und Statistik*. 2010. No. 8. pp. 770–773.

A tanulmány letölthető:

<http://www.destatis.de/jetspeed/portal/cms/Sites/destatis/Internet/DE/Content/Publikationen/Querschnitts-veroeffentlichungen/WirtschaftStatistik/Allgemeines/Methoden/EntwicklungRegionalstatistik810,property=file.pdf>

A területi statisztika szakmai bizottságának (Fachausschuss Regionalstatistik) 2010 júniusában megrendezett tudományos területi konferenciáján ismertetett fejlesztések kiemelt részét tekinti át a tudósítás. A németországi területi statisztika aktuális alapinformációi a 2010-ben végzett mezőgazdasági összeírás, valamint a 2011. évi népesség- és lakásszámlálás eredményei alapján lesznek elérhetők, mind az országos, mind a szövetségi adatközlésekben.

A területi statisztikai adatbázis (Regionaldatenbank Deutschland) 57 féle szakterületen mintegy 582 adattáblát tartalmaz, a közigazgatási beosztást követve, és térképek is elérhetők a választott területi mutatókkal. A GENESIS-Online útján adatok, grafikonok, térképek és a megfelelő metaadatok állnak a felhasználók rendelkezésére. A népszámlálás eredményei táblázatok és diagramok letöltésével, dinamikus értékelési lehetőséggel, interaktív térkép- és táblázatszerkesztéssel kiegészítve állnak rendelkezésre. A 2011. évi népesség- és lakásszámlálás eredményei 2012. novemberben, az eszmei időpont után 18 hónappal jelennek meg, települések szerint is részletezve. Ahol a lakónépesség tízezer főnél kisebb, ott a településjegyzék népszámlálási alapadatai érhetők el, az ennél nagyobb települések kiegészítő adatait a reprezentatív minta alapján állítják össze.

A tudományos tanácskozás másik bemutatott témaköre a területi statisztika szerepe a kutatásokban, a fontosabb irányok és adatkörök kiemelésével. Igény van például georeferált információkra az egészségügy fontosabb statisztikai adatai körében, ilyenek a betegségek, halálokok területi eredményei. Az új területi tájékoztatási stratégia gyakorlati korlátja, hogy a kisebb területi egységek hivatalos statisztikája sokféle adatforrásra épül, nem könnyű ezek konzisztens feldolgozása. Az adatgazdák esetenként igényt tartanak költségtérítésre is. A kutatás statisztikai háttéréhez keresettek a mikroadatok a személyes adatok törvényi védelmével. Felhasználhatók például a társadalmi-gazdasági felmérés paneljének (Sozio-oekonomische Panels – SOEP) felvételéből származó anonim eredmények. A területi adatok alapján állíthatók össze a statisztikai (például ellátottsági, infrastruktúra- stb.) indikátorok a terület- és településfejlesztés feladataihoz, a szakpolitikák helyi (térségi, települési) terveihez, illetve a helyzetértékeléshez, összehasonlításhoz. A lakosság jövedelmének, közterheinek kutatói, az előreszámításokat készítők a kisebb térségek szerint bontott adatokat igényelnek, és itt is a vizsgált települések mikroadatai érhetők el anonim jelleggel. A foglalkoztatás, a jövedelem egyenlőtlenségeinek, az ingatlanok adásvételének, valamint a közszolgáltató tevékenységek indikátorai ugyancsak mély bontásokkal állíthatók össze a területi statisztika elsődleges adataira építve.

A tudósítás harmadik témakörként tárgyalja a németországi területi statisztika projektjeit. Az eddigi hivatalos statisztikák szerkezete követi a közigazgatási területi (települési) rendszert. A területi adatok közigazgatási térszerkezettől eltérők is lehetnek, és a gyakorlatban mélyebb bontásuk is szükségessé válhat (például települést átfogó kistérségi bontás formájában). Az Európai Közösségen belüli térinformációs infrastruktúra (Infrastructure for Spatial Information in the

European Community – INSPIRE) elve olyan fejlesztési irányt jelöl ki, amely internetes és sokcélúan alkalmazható térinformációs rendszereket eredményez a tagállamok együttműködésével. A németországi térinformációs fejlesztési projekt (Geodateninfrastruktur – GDI) statisztikai összefüggéseket is tartalmaz. Az ilyen sokcélú infrastruktúra bemutatathatóvá teszi például a közúti balesetek, az energiarendszerek, az informatikai-kommunikációs hálózatok stb. statisztikai adatainak térszerkezetét. A németországi hivatalos térképészeti adatokat a Hivatalos Topográfiai-kartográfiai Információrendszer (Amtliche Topografisch-Kartografische Informationssystem – ATKIS) aktuális szolgáltatásai révén lehet felhasználni. A szerző részletesen ismerteti az ilyen települések szerinti georeferált statisztikai tájékoztatás hátterét, a kapcsolódó németországi szövetségi és tartományi jogszabályokat.

A gazdasági szervezetek statisztikai regiszterében is lényegesek a működés területi adatai. A térbeli szerkezet alapinformáció a kommunális ellátás értékelésében, ehhez ismerni kell többek között a fontosabb közszolgáltatások területi statisztikai adatait. Az elemzések felhasználják (adminisztratív adatforrásokra alapozva) a bér és jövedelem területi adatait, akár települések szerint is. Számos vizsgálat a szomszédos településekre, a kialakult kistérségekre összpontosított. Sokféle tárgykör hivatalos statisztikai tájékoztatása közöl kistérségre összesített indikátorokat, amelyek a tervezési, értékelési feladatokhoz szükségesek.

A tudósítás negyedik kérdéskörként az Európai Unió területi statisztikai tevékenységeit említi, amelyek összefüggnek a regionális, illetve kohéziós politika információigényeivel. A statisztikai célú területi egységek némenklatúrájáról elfogadott ún. NUTS-rendelet határozza meg a térségi szinteket. A tagállamok területi indikátorainak összehasonlíthatóságát is javítják e rendelet közelmúltban felülvizsgált

rendelkezései. (Németország a szövetségi tartományok statisztikai adatait is összeállítja). A fő törekvés, hogy csökkentsék a még meglevő adathiányokat, a rendeletben előírt területi indikátorok megfelelő minőségben és ütemezéssel, kivétel nélkül elérhetőek legyenek.

A szerző kifejti a városstatisztikák (Urban Audit) nemzetközi összehasonlításának jellemzőit. A projekt résztvevői több mint 600 európai (ezen belül 86 németországi) nagyváros több mint 300 statisztikai mutatóját állították össze. A tagállamok fejlesztései között szerepelnek olyan áttekintő térábrázolások, amelyek például a hivatalos címregiszterből, a lakások, egyéb építmények nyilvántartásából vesznek át hivatalos azonosítókat és ezekhez kapcsolják a fontosabb területi statisztikai adatokat. A szerző az osztrák térinformatikai rendszert ismerteti.

Az EU részt vesz a GEOSTAT fejlesztésének finanszírozásában. A közös uniós projekt révén összehangolt európai térinformatikai rendszerek jönnek létre a fontosabb területi statisztikai mutatókkal, és a 2011. évi népesség és lakásszámlálás eredményei is elérhetőek lesznek ezekben a rendszerekben.

A tanácskozás előadásai ismertették az országhatáron átnyúló területi statisztikai munkát, például a szász és bajor tartományi statisztikai hivatalok a szomszédos lengyel és cseh településekre is kiterjedő adategyeztetéseket végeznek. Itt is bizottsági támogatás segíti a területi statisztikai mutatók összehangolását, a metaadatok meghatározására kialakított nemzetközi együttműködést. A fejlett informatikai háttér lehetővé teszi, hogy a hivatalos statisztikai adatokat (például Hollandiában) a világhálón elérhető *Google Earth* szolgáltatásokkal kombinálják, és ez várhatóan fokozza az érdeklődést a tájékoztatásban szereplő információk iránt.

Nádudvari Zoltán,

a KSH ny. főtanácsosa

E-mail: Zoltan.Nadudvari@ksh.hu